

FELTARBEJDE ■ Hvorfor siger man ja til en oliebrønd på sin naturskønne fædrene jord? Tænker en olieingeniør på sine børns fremtid? Hvis den grønne omstilling skal lykkes, er vi nødt til at lære klimakampens skurke at kende, mener antropologer.

TILSØLEDE HJERTER

LOUISE FOGH HANSEN

det nordøstlige hjørne af Colorado ligger en ranch, der har tilhørt den samme familie i tre generationer. Den har ikke altid været let at drive, familien måtte typisk låne penge om foråret og betale tilbage i efteråret, afhængigt af kvægprisen. Ejeren i dag er en meget stolt mand, som lovede sin far og farfar, at han altid ville passe godt på gården. Han er også en hengiven kristen, der opfatter landskabet og naturen omkring sig som et udtryk for Guds storhed.

Så hvordan er det gået til, at ranchen i dag hverken har bølgende marker eller kvæg, men derimod er den private ejendom i staten Colorado, der har det højeste antal olie- og gasbrønde?

»Da jeg mødte ham første gang, tænkte jeg, at her var en mand, der havde vendt ryggen til *ranching* og i stedet søgt mod pengene i olie og gas,« fortæller Mette M. High.

Hun er socialantropolog ved University of St Andrews i Skotland, og igennem otte år har hun lavet feltarbejde i Colorados oliebranche.

»Senere blev jeg overrasket over at høre ham fortælle, at for ham var olie- og gasboringerne på hans grund faktisk et vidnesbyrd om hans kærlighed til jorden.«

Landmanden havde givet olie- og gasfirmaer lov til at stikke snablen i undergrunden, hvis de til gengæld lod ham stå for stort set alt andet end selve boringen – anlægge veje, bortskaffe affald og så videre. Det har ført til, at manden og hans søn i dag driver adskillige firmaer inden for olie og gas med over 1.500 ansatte over hele USA.

»Han så sig selv som den eneste, der virkelig kunne passe på og tage hånd om naturen, om græsset og vandet. Hvis han havde lagt det i andres hænder, ville de have ødelagt det. Derfor grundlagde han sine egne firmaer. Han føler, at han har en dyb forståelse af naturen, og at han vil udføre opgaven bedre og mere ansvarligt end alle andre olie- og gasfirmaer,« fortæller Mette M. High.

I sit feltarbejde går hun tæt på de mennesker, som andre ser som skurkene i fortællingen om miljøet og klimaet. Hun tilhører en ny retning inden for antropologisk energiforskning, der advokerer for en åbensindet tilgang. For hvis den grønne omstilling skal lykkes på globalt plan, må vi have en bedre forståelse for, hvordan man tænker og agerer i de industrier, der udvinder fossile brændstoffer. Det mener også professor i antropologi Jessica M. Smith fra Colorado School of Mines.

»At tegne et stereotypet billede af industrien har ikke hjulpet med rent faktisk at ændre den,« siger Jessica Smith, som selv har lavet antropologiske studier blandt kulminearbejdere og oliefolk.

»Hvis vi kan påvirke, hvordan man i industrien tager beslutninger og afvejer ansvar, så vil det være langt

mere effektivt end at afskrive dem alle som drevet af en ubønhørlig jagt på profit.«

UPOPULÆRE KULMINEARBEJDERE

Med sit feltarbejde, der både foregår i olieselskabers hovedkvarterer og ude på borerigge, forsøger Mette M. High at vende vrangen ud på en ellers lukket branche. Hun leder det nyligt åbnede Centre for Energy Ethics og står i spidsen for projektet The Ethics of Oil, som med en EU-bevilling på 1,5 millioner pund undersøger forholdet mellem energisystemer, penge og klimaforandringer. Ud over Colorado tager forskere også til Texas, Ghana, Aserbajdsjan, Norge, Storbritannien og snart også Rusland i et forsøg på at afdække, hvad der driver den globale olieøkonomi.

»Hvordan får vi det til at gå op, at vi har bygget nationale økonomier og lokale levebrød op omkring en olieøkonomi, som samtidig får klimaforandringer til at accelerere? Det er det store spørgsmål i projektet,« siger Mette M. High.

Debatten om grøn omstilling er domineret af stærke, meget tydelige stemmer med klare positioner – magtfulde olielobbyister på den ene side, passionerede klimaaktivister på den anden. Og følger man blot de fastlagte spor i sin forskning, påpeger Mette M. High, så overser man let den del af virkeligheden, der hverken passer ind i energielitens eller klimakrigerens verdenssyn.

Samtidig har man typisk anskuet branchen som en »sort boks« – man opfattede den som én samlet agent og så, hvordan den handlede udefra, men vidste ikke, hvad der foregik indeni, og hvilke spændinger og modsætninger der er.

Antropologiens tilgang til olie har typisk fokuseret på de miljøer og lokalsamfund, der blev skadet af industrien, og ikke industrien selv. Til dels fordi det er svært at få adgang, men også fordi mennesker, der arbejder med fossile brændstoffer, stiller antropologerne over for en væsentlig udfordring.

»Vi har en tendens til at studere mennesker, der deler vores egne politiske tilbøjeligheder. Antropologer er kendt for at udføre deres arbejde i solidaritet med grupper, som er blevet påført skade, som er sårbare eller marginaliserede,« siger Jessica M. Smith, som er professor i antropologi.

»Antropologi bygger på en præmis om at lære nogle mennesker at kende og sætte sig selv i deres sted. Så det er meget svært at udføre den type forskning med mennesker, som du er uenig med.«

Jessica Smith er selv opvokset i en familie af minearbejdere i Wyoming. Hun har lavet etnografi og feltarbejde ved både kulminer og olieletter og er ansat ved Colorado School of Mines, et universitet, der navnet til trods hovedsageligt uddanner ingeniører inden for olie og naturgas. Smiths første store forskningsprojekt handlede om kulminearbejdere i hendes barndomsby.

»De havde valgt ikke at være i fagforening. Det var ikke en populær politisk beslutning. I min forskning

Vi har en tendens til at studere mennesker, der deler vores egne politiske tilbøjeligheder.

JESSICA M. SMITH
Antropolog

ILLUSTRATION: GITTE SKOV

ønskede jeg at skrive noget, der var meningsfuldt for dem, som ville vække genklang og få dem til at føle, at jeg havde fanget essensen af deres liv.«

HVAD MED DIG SELV?

Hvad er det så for et brancheportræt, de to antropologer kan ride op? Som det første bemærker de, at mange i olieindustrien oplever det som meget meningsfuldt at være med til at levere de råstoffer, som hele verden efterspørger. De ser olie som den usynlige faktor, der får vores samfund til at hænge sammen og i det hele taget muliggør vores moderne livsstil. Det kan omverdenen være frustrerende blind for:

»I lande, der ikke har olie og gas ... deres hospitaler må køre på generator, fordi strømmen kommer og går. Vi kan have babyer i kuvøser 24 timer i døgnet og folk i respirator og alt det der, fordi vi har en konstant energikilde. Det kan solenergi ikke levere. Det kan vind ikke levere. Vi har et bedre samfund på grund af olie og gas og kul,« siger ingeniøren Laura i et af Jessica Smiths studier.

Dermed trækker Laura på en grundfortælling, som industrien siden 1920'erne har skabt om fossile brændstoffer som kilde til velstand og fremskridt – den moderne amerikaner ville ikke engang kunne koge et æg uden dem. Og når de ansatte støder på klimakri-

tik og undren over, hvordan de kan arbejde for en branche, der smadrer planeten, er det også oliens altoverskyggende rolle i vores hverdag, de fremhæver.

»Olieingeniører kan lide at sige, at hvis du skal lave et par ski, har du brug for olie. Så i stedet for at påtage sig hele skylden forsøger de at skubbe den tilbage og siger: Du beder selv om de ting, vi fremskaffer, om det så er olie, gas eller kul,« forklarer Jessica Smith.

For andre stikker overvejelserne om branchens ansvar dybere. I et af Smiths studier fra 2019 beskriver geoteknikeren Scott, hvordan han og kollegerne sendes ud til storslåede naturområder for at vurdere, hvor der skal anlægges veje, inden man begynder at udvinde olie eller gas. Hans team er naturglade typer, og alle nyder udsigten, da de flyver over landskabet i helikopter.

»Det ser så fantastisk ud nu, men om ti år vil det hele være lavet om til en affaldsgrav, og du vil ikke kunne genkende det igen. Og det er vi alle triste over,« siger han.

»Så vi sidder i lejren om aftenen og beklager os over det faktum, at den her skønne dal skal ødelægges. Og vi taler om: Hvordan retfærdiggør man lige det?«

Et af svarene er, at Scott og kollegerne – ligesom ranchejeren i Colorado – opfatter sig selv som de mest ansvarlige i branchen. Det er uundgåeligt, at olien skal hentes op fra undergrunden, så når det alligevel

skal gøres, tænker de, at netop de kan løse opgaven på den mest forsvarlige måde.

»Det bunder i det her argument: 'Jeg fløj hertil i et fly, jeg kørte min bil gennem byen. Jeg har en levestandard, som jeg har vænnet mig til og ikke har tænkt mig at give afkald på. Så hvis jeg vil have de ting, må jeg være med til ...' Vi kalder det 'at styre skibet',« siger han.

»Jeg kan vælge at være den, der står og hopper op og ned foran det gigantiske skib og bliver skubbet til side, eller jeg kan hjælpe med at styre skibet.«

I en bog, der udkommer til efteråret, beskriver Jessica Smith, hvordan ingeniørerne kæmper med at forene de forskellige måder, de kan holdes ansvarlige på: De har et etisk kodeks for, hvordan en ansvarlig ingeniør opfører sig. De står til regnskab over for topledelse og aktionærer. De stilles til ansvar af offentligheden og dennes krav til industrien. Og så har de deres egen fornemmelse af rigtigt og forkert.

»Ingeniørerne prøver at finde løsninger, der gælder visse dele af offentligheden, som føles etisk rigtige for dem selv og resonerer med, hvad det vil sige at være en professionel ingeniør, og samtidig beskytte virksomhedens finansielle interesser,« fortæller hun.

Det betyder blandt andet, at tilgangen til miljø og klima ofte bliver hyperlokal.

»Miljødebatter handler ofte om et bestemt oliefelt

eller en bestemt by, ikke om industriens samlede påvirkning af klimaet,« siger Smith, for det er det enkelte projekt, ingeniøren har kontrol over.

DRISTIGHED ER EN DYD

Man kan ikke være tryghedsnarkoman i oliebranchen. At leve med risici er en del af jobbet, for olieprisen går op og ned, og virksomhederne hyrer og fyrer i samme takt. Når Mette M. High tager til Colorado, kan hendes kilder være blevet ustyrligt rige eller faldet helt til bunds siden sidst.

»Branchen er så ustabil. Så du er nødt til at have en tilgang til livet, hvor du er okay med, at inden for de næste ti år vil du sandsynligvis blive fyret,« siger hun og fortæller, at der til gengæld bliver kompenseret for usikkerheden med meget høje lønninger. Fænomenet »blue collar millionaires« er reelt.

Ikke desto mindre oplever mange af hendes informanter ekstreme udsving i indtægt og levestandard. Antropologen kan fortælle om olieingeniøren, der blev Uberchauffør, og den arbejdsløse, som uden hjem eller penge hustlede sig til sit livs handel ved et bord, han allernådigst fik lov at låne på byens hotel. Nu er han en af Colorados rigeste mænd.

Og branchen dyrker billedet af den risikovillige, dristige olieeventyrer, der satser stort og rammer jackpot. Olie- og gasindustrien har en årlig prisuddeling, Wildcatter of the Year, der er opkaldt efter de oliepionerer, som i starten af 1900-tallet søgte efter det sorte guld i endnu uudforskede områder.

Branchens risikoopfattelse er værd at hæfte sig ved, mener Jessica Smith. For eksempel skal mineselskaber vurdere forskellige miljørisici og redegøre for, hvordan de vil imødegå dem. Smith nævner en rapport fra 2006, der som den første undersøgte, om selskabernes miljøvurderinger viste sig at holde stik, ved at sammenligne den forventede påvirkning af vandmiljøet med den reelle vandkvalitet i området. I de fleste tilfælde var det gået værre end forventet.

»I mine øjne tyder det på, at der sker en undervurdering af risici, og der måske hersker en følelse af exceptionisme – at selvom der er miner, som udløser miljøkatastrofer, selvom der er pipelines, der slår læk, selvom der er brøndhoveder, der har metanudslip, så vil det ikke ske for os,« siger hun.

EN NY SLAGS OLIEARBEJDE

Når Mette M. High spørger sine informanter, om de vil anbefale deres børn at arbejde i olieindustrien, svarer de ofte nej. Ikke nødvendigvis af klimahensyn, men fordi usikkerheden er for stor. Samtidig oplever branchen en stigende kløft mellem dem, der arbejder ved oliefeltet, og de kontoransatte i hovedkvarteret.

»Mange af de gamle CEOer, som snart skal på pension, har arbejdet sig op gennem industrien og er startet tættere ved brøndhovedet. De sidder nu i magtens korridorer og tænker nostalgisk på de gamle dage, hvor de arbejdede ude ved oliefeltet. De nye CEOer, som kommer ind i branchen nu, har ikke arbejdet sig op på den måde. De har bevæget sig mere horisontalt, hvor man godt kan skifte fra en industri til en anden – du kan skifte fra tech til olie eller fra energi til finans,« fortæller hun.

En anden tendens er, at når en oliebrønd først er etableret, bliver den i stigende grad fuldautomatisk, så den overvåges på afstand og kun tilses af en enkelt ingeniør.

»Det kan minde om tiden efter industrialiseringen i Europa. Vi kan se en masse manuelt arbejde forsvinde,« siger Mette M. High.

Hendes næste studie handler om den finansielle del af branchen – i Colorado er det typisk private investeringsfonde, der investerer i olie, og Mette M. High har været med til investormøder for at undersøge, hvordan man rejser kapital til nye projekter.

»Vi er nødt til at have et bredere, mere holistisk perspektiv på energiøkonomier og energisammensætningen for virkelig at forstå, hvad der foregår. En stor del af det foregår ikke ved brøndhovedet. Meget handler om finansielle interesser og handler om spekulation og risikotagning,« siger hun.

I mine øjne tyder det på, at der sker en undervurdering af risici, og der måske hersker en følelse af exceptionisme.

METTE M. HIGH
Antropolog